

УДК 378.4:37.046.16

DOI: 10.31499/2618-0715.2 (7).2021.244844

КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ У БІЛІНГВАЛЬНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Сейко Наталія, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальних технологій, Житомирський державний університет імені Івана Франка
ORCID 0000-0002-6197-9553

E-mail: sejkona.zdu@gmail.com

Ситняківська Світлана, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри соціальних технологій, Житомирський державний університет імені Івана Франка
ORCID 0000-0003-1367-0487

E-mail: hng@ukr.net

Павлик Надія, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри соціальних технологій, Житомирський державний університет імені Івана Франка
ORCID 0000-0003-2601-4104

E-mail: pavnad@ukr.net

У статті охарактеризовано різні аспекти проблеми проектування та впровадження кейс-технологій у процес професійної підготовки фахівців соціальної сфери. З'ясовано історію виникнення кейсів як навчального інструменту, обґрунтовано взаємопов'язаність кейс-стаді з іншими методами навчання та професійної підготовки фахівців. Визначено провідні завдання кейс-методу (мотиваційне, когнітивне, комунікативне, рефлексивне); сформульовано висновок про специфіку характеристик мовного кейса: проблемний характер ситуації, імпліцитність кейс-проблеми, належний обсяг інформації, персоналізація, професійна зорієнтованість. Проаналізовано польову структуру кейсу (інформаційне, сутнісне та технологічне поле). Окреслено особливості білінгвальних кейсів та кейсів для білінгвального навчання майбутніх соціальних працівників. Подано приклади різних видів кейсів: кейси – епізоди без закінчення, кейси-есе, кейси-хроніки і щоденники, а також спеціально для білінгвального навчання – мотиваційні, когнітивні, комунікативні та рефлексивні кейси. Представлено авторську розробку кейсу для білінгвального навчання соціальних працівників та подано пропозиції стосовно впровадження кількох інших кейсів різних видів.

Ключові слова: білінгвальна підготовка, фахівці соціальної сфери, кейс-технології, кейс, кейс-навчання, мовний (білінгвальний) кейс, професійна підготовка майбутніх фахівців.

CASE TECHNOLOGIES IN BILINGUAL TRAINING OF SOCIAL SPHERE SPECIALISTS

Seiko Nataliia, Doctor of Pedagogical Sciences, Full Professor, Professor of the Chair of Social Technologies, Ivan Franko Zhytomyr State University

ORCID 0000-0002-6197-9553

E-mail: sejkona.zdu@gmail.com

Syntniakivska Svitlana, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Chair of Social Technologies, Ivan Franko Zhytomyr State University

ORCID 0000-0003-1367-0487

E-mail: hng@ukr.net

Pavlyk Nadiia, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Chair of Social Technologies, Ivan Franko Zhytomyr State University

ORCID 0000-0003-2601-4104

E-mail: pavnad@ukr.net

The purpose of the study is to characterize the content and possibility of using bilingual case technologies in future social workers training. To achieve this goal, methods of theoretical analysis of the scientific literature on the content, objectives, structure of case technologies; pedagogical design of a bilingual case; classification of case-types depending on the educational purpose are used.

The article describes various aspects of the problem of design and implementation of case technologies social workers' professional training. The history of the origin of cases as a learning tool is clarified. The interconnection of case studies with other methods of teaching and professional training is substantiated. The leading tasks of the case method (motivational, cognitive, communicative, and reflexive) are determined. A conclusion about the specifics of the characteristics of the language case, the problematic nature of the situation, the implicitness of the case problem, the appropriate amount of information, personalization, and professional orientation are formulated.

The field structure of the case (informational, essential and technological areas) is analyzed. Features of bilingual cases and cases for future social workers' bilingual training are outlined. Examples of different types of cases are given: cases – episodes without ending, case-essays, cases-chronicles and diaries, as well as cases for bilingual learning – motivational, cognitive, communicative and reflective ones. The author's development of a case for social workers' bilingual training is presented and proposals for the implementation of several other cases of different types are given.

Keywords: *bilingual training, social sphere specialists, case technologies, case, case-study, language (bilingual) case, professional training of future specialists.*

Постановка проблеми. Поняття про кейс-технології та їх способи упровадження (передовсім, у сфері економічної освіти) з'явилося у США на початку ХХ століття у межах реалізації новітніх технологій навчання в університетах. Потреба перетворити процес навчання на ефективну дискусію спонукала викладачів і студентів до суб'єктної взаємодії; поступово накопичений матеріал концентрувався навколо розв'язання складних завдань економічного чи управлінського характеру. Навчання на конкретних прикладах в економічній площині поступово стало переходити в інші галузі знань та практичної діяльності, у тому числі в гуманітарну площину. Як свідчить дослідження Н. Осіної, на сьогодні у провідних університетах світу студенти витрачають на розв'язання кейсів від 30 до 45 % навчального часу. Для прикладу, студент Гарварду упродовж усього часу навчання в університеті знайомиться, розробляє і розв'язує близько 700 кейсів [1; 2].

Щодо мовних кейсів, то вони стали досить популярними вже наприкінці минулого століття, причому саме у галузі вивчення іноземних мов. Мовні кейси, на нашу думку, повинні відповідати кільком основним характеристикам, а саме:

1) історія (ситуація) має бути вміло викладена і містити важливу для студентів проблему в різномовному та іншомовному контексті;

2) у ситуації повинен бути центральний герой і конкретні порівняння, як фактологічні, так і термінологічні;

3) студенти повинні мати можливість оцінити прийняті раніше рішення зі схожих проблем;

4) ситуація в кейсі не може бути багатослівною;

5) ситуація повинна містити ключові слова, які мають бути засвоєні студентами (як рідною, так і іноземною мовою).

Застосування кейс-технологій у білінгвальній підготовці фахівців соціальної сфери визначається потребою пошуку сучасних інструментів професійної підготовки майбутніх фахівців, які дозволять не лише формувати професійні компетентності, а й розвивати важливі soft skills, зокрема у сфері комунікацій іноземною мовою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошук напрямів реформування освітньої системи України відображений у нормативно-правовій базі її забезпечення – у Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014); відповідних документах (Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2016); Концепції Нової української школи (2016)).

Аналіз наукової літератури з проблеми застосування кейсів у професійній підготовці майбутніх фахівців свідчить, що навчання на прикладах (case study, метод конкретних ситуацій, метод ситуаційного аналізу, метод казусів) розглядається як активний метод навчання, побудований на описі реальної проблемної ситуації; техніка навчання використовує реальні соціальні ситуації, які необхідно проаналізувати, розібратися у сутності, запропонувати можливі рішення та обґрунтувати найдоречніше з них. Це процес навчання на прикладі документів, що фіксують детально вивчену, якісно представлену, складну, суперечливу ситуацію із практики діяльності; система групового навчання, заснована на аналізі, розв'язанні та обговоренні реальних або змодельованих ситуацій; неігровий імітаційний активний метод навчання та проблемно-ситуаційного аналізу; конкретні навчальні ситуації, спеціально створені на основі фактичного матеріалу з метою подальшого використання в освіті та професійній підготовці; різновид дослідницької аналітичної / проектної технології, що володіє синергетичним ефектом примноження знань, інсайтів, обміну відкриттями [2].

Ефективність застосування кейс-навчання обґрунтовується поведінковими теоріями ХХ ст., зокрема: соціально-когнітивною теорією (Social Learning Theory, 1986), за якої люди моделюють поведінку під впливом значущих інших; теорією раціональної дії (The Theory of Reasoned Action, 1975), яка стверджує, що сприймання соціальних норм відбувається під впливом установок референтних осіб; теорією освіти на основі участі (The Theory of Participatory Education, 1970), коли освітні моделі, засновані на підтримці та участі, дозволяють змінити закріплені у суспільстві стереотипи нерівності, безправності, бездіяльності.

Перевага застосування кейс-технологій у білінгвальній, мовній, іншомовній підготовці полягає у можливості інтеграції сучасних методів навчання:

1) моделювання, сутність якого полягає у створенні ідеального образу об'єкта, що вивчається;

2) системного аналізу, що уможливорює приведення текстової чи будь-якої іншої інформації до логічних умозаключень стандартизованого типу;

3) ігрового методу, за яким студенти мають можливість програвати соціальні та професійні ролі з використанням іноземної мови;

4) проблемного методу, сутність якого полягає у проектуванні, розробці та розв'язанні певної навчальної чи професійної проблеми за допомогою кейсів.

У кейс-технологіях закладений певний розвивальний потенціал: його використання дає можливість розвивати здатність студентів до критичного мислення, збагачувати уяву, вдосконалювати загальну культуру спілкування та соціальну поведінку загалом. Використання кейс-методу в умовах двомовної професійної підготовки створює необхідні передумови як для розвитку мовленнєвої компетентності студентів, так і для формування умінь приймати колективні та індивідуальні рішення професійного характеру.

Мета дослідження: охарактеризувати зміст і можливості застосування білінгвальних кейс-технологій у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективний кейс в умовах білінгвальної освіти студентів університету мусить мати на меті реалізацію кількох основних завдань, серед яких найважливішими вважатимемо такі:

1. Мотиваційне завдання кейса, зміст якого полягає в пробудженні інтересу студентів до вивчення іноземних мов у площині своїх професійних зацікавлень.

2. Когнітивне завдання, сутність якого полягає у засвоєнні студентами сукупності професійних іншомовних знань у процесі опрацювання та розвитку кейс-завдання.

3. Комунікативне завдання, у рамках реалізації якого майбутні фахівці розвивають свої мовленнєві, мовні, комунікативні навички, послуговуючись як рідною, так і іноземною мовою.

4. Рефлексивне завдання, розв'язання якого спрямоване на оцінку власного рівня іншомовної компетентності в межах загальної професійної компетентності фахівця соціальної сфери.

Основними характеристиками сучасного мовного кейса вважатимемо такі:

1. Проблемний характер ситуації для розв'язання за допомогою кейс-стаді. Ситуація, представлена в мовному кейсі, має бути особистісно значущою для студентів, з одного боку, і не мати однозначного розв'язання, яке би виключало дискусію – з іншого.

2. Імпліцитність кейс-проблеми. Ця характеристика передбачає, що в самій ситуації, на якій ґрунтується кейс, не окреслюються однозначно мотиви, інтереси, потреби учасників ситуації; студенти повинні самостійно висловити гіпотези, побудувати аналітику і прогностику ситуації.

3. Належний обсяг інформації. Для розв'язання кейсу можуть знадобитися додаткові факти, образи, цифри тощо. Додаткова інформація, що може видаватися спочатку зайвою, служить джерелом пошуку розв'язку проблеми для студентів.

4. Персоналізація. Ця характеристика дозволяє студентові ототожнювати себе з учасниками ситуації, висловлюватися від їхнього імені, присвоювати собі певні образи та ін. Залучення особистого досвіду студентів до розв'язання ситуації уможливорює зміну оцінок ситуації у процесі її розгляду, певну гнучкість в обговоренні можливих варіантів розвитку подій.

5. Професійна зорієнтованість. Мовний кейс має відображати специфіку спеціальності, яку представляє той чи інший студент. Це дає змогу вивести дискусію щодо певної ситуації в тезаурус професійної діяльності студента, зосередити увагу на рефлексії своєї майбутньої професії тощо [2].

Структура кейсу охоплює його інформаційне, сутнісне і технологічне поля. Розкриємо зміст кожного з компонентів у польовій структурі мовного (білінгвального) кейса.

1. Інформаційне поле кейсу. Це своєрідний вступ, мета якого полягає в ознайомленні студентів з «героями» ситуації, їх взаєминами, передісторією (якщо така є) ситуації.

2. Сутнісне поле кейсу передбачає опис самої проблеми; воно вміщує основний фактаж, кількісні і якісні аргументи без оцінки дій учасників ситуації.

3. Технологічне поле кейсу знаходиться поза межами вступної інформації і передбачає набір форм, методів і засобів, запропонованих студентами для розв'язання проблеми, що складає сутність кейсу.

Базовим принципом в умовах застосування білінгвального кейсу є принцип колективної взаємодії, згідно з яким досягнення студентами комунікативних цілей відбувається через соціально-інтерактивну діяльність (під час виконання кейса): дискусії та обговорення, монологи чи діалоги між підгрупами, імпровізації, дебати. Така діяльність відповідає особистісно зорієнтованому підходу до навчання, а також узгоджується з вимогами загальноєвропейських рекомендацій щодо гуманізації та демократизації навчального процесу. Виконання кейса забезпечує позитивний вплив колективу на особистість кожного студента, формуються сприятливі взаємовідносини у навчальній групі [3].

З іншого боку, спільна соціально-інтерактивна діяльність дозволяє кожному студенту максимально проявити свої інтелектуальні та творчі здібності, заохочує до самостійності та ініціативності в ухваленні рішень. Отже, білінгвальний кейс дає можливість поєднати співробітництво мовленнєвих партнерів та керованість дій студентів з боку викладача, передбачає відмову від стандартних шляхів розв'язання комунікативних завдань, забезпечує інтенсивну мовленнєву практику студентів у відносно вільній творчій атмосфері. Таку інтерактивність в умовах використання білінгвальних кейсів при викладанні дисциплін циклу професійної та практичної підготовки можна розглядати як здатність до взаємодії, навчання у режимі бесіди, діалогу, полілогу, тобто активного спілкування. На нашу думку, інтерактивним може бути названий метод, завдяки якому той, хто навчається, є не лише учасником (спостерігачем), але активним творцем процесу навчання, тому білінгвальні кейси ми відносимо до інтерактивних методів навчання [4].

Для створення ефективного мовного кейса потрібно чітко визначити, з якою метою він проектується. Покроковий алгоритм створення кейса може бути поданий у сукупності кількох кроків.

Крок 1. Розробка виду і назви кейса. Цей крок відображає інформаційне поле кейсу, подане на рис.1. Назва має бути короткою, легко запам'ятовуватися і вміщувати хоча би одне ключове слово, яке буде використовуватися упродовж усієї роботи з кейсом. Проектування виду кейсу залежить від дидактичних і технологічних цілей його застосування, від його місця у структурі формальної чи

неформальної освіти студентів; а ще від того, які знання, уміння, навички й особистісні якості він має формувати у майбутніх фахівців.

Крок 2. Розробка вступу до кейсу (також інформаційне поле кейсу). У вступі подаються короткі відомості про головних учасників ситуації з передісторією (якщо вона потрібна); прописується особистісна значущість ситуації (історії). Цей крок передбачає визначення змісту проблемної ситуації, яка буде розглядатися, формулювання основних тез кейса.

Крок 3. Добирання додаткової медіаінформації (якщо таке передбачається завданнями кейса) у вигляді публікацій у ЗМІ чи наукових виданнях, аудіо- чи відеоматеріалів, рисунків, нормативних документів та ін. Цей крок відображає перехід від інформаційного до сутнісного поля кейса.

Крок 4. Розробка дискусійного (суперечливого, невирішеного) компонента кейса, у якому проблема ніби «зависає», потребує розв'язку. Цей крок забезпечує перехід від сутнісного до технологічного поля кейсу, оскільки після його завершення кейс готовий до реалізації і в гру можуть вступати студенти. Упродовж проходження цього кроку відбувається редагування попередніх кроків з урахуванням специфіки обраної ситуації для кейса [4].

Практичний досвід показує, що використання у навчальному процесі білінгвальних кейсів допомагає студентам досягти певного рівня лексичних мовленнєвих умінь іноземною мовою у процесі комунікації, збільшити діапазон термінологічної лексики за фахом, зробити процес навчання цікавим, пізнавальним, професійно-спрямованим та особистісно значущим.

Виконання білінгвальних кейсів в умовах вивчення фахових дисциплін стимулює когнітивні процеси та активізує мовний потенціал і мовленнєвий матеріал в іншомовному спілкуванні студентів, розвиває їхні творчі здібності і професійно орієнтовані вміння в умовах наближених до реальних.

У процесі виконання білінгвального кейса (власне як і кейса рідною мовою) засвоєння матеріалу відбувається не від теорії до практики, а від формування нового досвіду до його теоретичного осмислення через застосування [4].

В умовах білінгвальної професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери застосування кейс-методу доцільно поєднувати з адаптованими інтерактивними формами та методами навчання, серед яких – інтерактивні презентації, дискусії іноземною мовою про актуальні фахові проблеми, «мозкова атака», метод «бесіда за круглим столом», «ділові ігри», рольові ігри, конкурси презентацій, практичних робіт, навчальні тренінги, колективне розв'язання творчих завдань; парне, групове, індивідуальне виконання тренувальних вправ, моделювання ситуацій, створення програм, проєктів, відеолекторії, моделювання та презентації інтерактивних сценек [4; 5].

Поєднання цих інтерактивних методів та кейс-методу на лекційних, практичних, лабораторних заняттях при вивченні дисциплін циклу професійної та практичної підготовки іноземною (англійською) мовою дасть можливість інтенсифікувати процес розуміння, засвоєння і у подальшому творчого застосування професійних знань іноземною мовою при розв'язанні практичних завдань, підвищить мотивацію студентів, вони отримають досвід установлення контакту з клієнтами іноземною мовою, досвід діалогічної пізнавальної діяльності, комунікативних відносин [5].

Варто також відзначити, що використання білінгвальних кейсів в умовах професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери на білінгвальній основі сприяє становленню й удосконаленню професійної компетентності студентів шляхом їх залучення до осмисленого переживання індивідуальної та колективної діяльності, допомагає акумулювати досвід, у тому числі й іншомовного професійного спілкування, шляхом професійного спілкування іноземною мовою не лише під час навчальних занять, а і під час самостійної роботи – у процесі пошуку та обробки необхідного навчального матеріалу, спілкування із членами групи чи колегами.

Вибір ситуації для розробки кейса визначається кількома основними чинниками, які мають як професійне, так і особистісне значення для студентів та загальними цілями їх підготовки в університеті:

1) обрана для розв'язання в режимі кейс-стаді ситуація має бути актуальною і реальною; актуальність забезпечується професійними цілями кейса, а реальність – рівнем обізнаності викладача і рівнем зацікавленості студентів у розв'язанні цієї ситуації;

2) ситуація має бути спеціально описаною, відредагованою, адаптованою до напряму підготовки фахівців; так, для застосування кейсів у білінгвальній підготовці фахівців соціальної сфери в ній має бути присутнім як соціальний, так і лінгвістичний компонент; ситуація має враховувати рівень сформованості професійної компетентності студентів на попередніх етапах професійної підготовки;

3) ситуація повинна містити внутрішню суперечність, що потребує розв'язання;

4) у ситуації для кейса мають відстежуватися причинно-наслідкові зв'язки, нетривіальні відомості із професійної діяльності фахівців тощо.

Білінгвальні кейси дають можливість постійно комунікувати не лише із викладачем, а й з членами групи, що, у свою чергу, уможлиблює розвиток навичок співробітництва уже в процесі навчальної і творчої діяльності, а також з'являється можливість зворотного зв'язку, що робить контроль знань, умінь і навичок студентів постійним і більш гнучким.

Однак варто зауважити, що білінгвальні кейси подвоюють навантаження не лише на викладача, який, окрім професійного володіння іноземною мовою, повинен враховувати при підготовці таких кейсів не лише лінгвістичні принципи, але й педагогічні, психологічні, соціальні і фахові особливості соціально-педагогічного профілю, але й на студента, що може становити певний ризик зниження мотивації до навчання [4].

Тому при підготовці білінгвальних кейсів потрібно враховувати: психолінгвістичний аспект білінгвального навчання (тобто коли, за яких умов і для яких цілей фахівцем буде використовуватися знання фахової іноземної мови), соціологічний аспект (адже висококваліфікований фахівець, який здатен розв'язувати професійні завдання не лише рідною мовою, а й іноземною, є відкритим для значно більшої кількості клієнтів, що потребують соціальної допомоги, є це важлива частина сучасної соціальної реальності), психологічний (із погляду його впливу на розвиток окремих психічних процесів і особистості в цілому), педагогічний (у контексті особливостей організації навчального процесу, а також можливості набуття фахових знань за допомогою іноземної мови, вплив

знання фахової іноземної термінології на загальний та професійний рівень освіченості) [5; 6; 7].

Кейси, що можуть бути застосовані з мотиваційною білінгвальною метою, як і в процесі навчання у білінгвальний спосіб, можуть бути класифіковані, як і інші види кейсів (у суспільних науках, менеджменті, маркетингу тощо). М. Кахневська пропонує дев'ять основних видів кейсів [8], які ми прокоментували таким чином:

1. Кейси – епізоди без закінчення. У білінгвальному вигляді ці кейси являють собою виклад ситуацій, що лише окреслюють проблему, але не пропонують жодного її розв'язання. Передбачають певну скінченну множину розв'язків проблеми, що може бути запропонована студентом. Прикладами таких мовних кейсів можуть бути мотиваційні епізоди в іншомовному спілкуванні, кейси-конфлікти у сфері іншомовної комунікації (без розв'язання) та ін.

2. Кейси – есе. Характеристика такого роду кейсів полягає в їх маніпулятивних можливостях (як, наприклад, тексти журнальних статей) та можливостях по-різному інтерпретувати факти.

3. Кейси з документальною основою. Це різновид кейсів, у роботі з якими студенти використовують звіти, протоколи, схеми, матеріали анкетувань, інтерв'ю, нормативно-правові акти та ін.

4. Кейси – хроніки і щоденники. Це кейси, що вмщують хронологічні записи фактів і подій, які потребують історичного, особистісного чи професійного коментаря.

Ураховуючи специфіку створення й реалізації кейсів у процесі навчання студентів на білінгвальній основі, пропонуємо власну класифікацію кейсів, а саме:

1) мотиваційні кейси, що передбачають розвиток зацікавленості студентів як у вивченні іноземних мов, так і в білінгвальній професійній підготовці під час навчання в університеті;

2) когнітивні кейси, що розширюють знання й уявлення студентів про інші мови, їх специфіку, мову як знакову систему тощо;

3) комунікативні кейси, що розвивають мовні, мовленнєві, соціально-комунікативні вміння й навички студентів – як іноземною, так і рідною мовою;

4) рефлексивні кейси – такі, що вмщують мету, зміст і результат рефлексії – мовної, комунікативної, мотиваційної, професійної, з використанням навичок іншомовної комунікації чи комунікації рідною мовою.

Крім того, часто дослідники ділять кейси на мінікейси, повні й стислі (С. Лобода, С. Денисенко, 2017) [9].

Наведемо приклад когнітивного кейса «Давня соціально-педагогічна термінологія. Тезаурус навчання і виховання в історико-соціальному вимірі». Первинний матеріал кейсу – фрагмент статті Н. Сейко «Давня українська педагогічна термінологія: аналіз текстів українського Середньовіччя» [10]. Текст містить таблицю-класифікацію середньовічного педагогічного тезаурусу, який потребує інтерпретації. Кейс розрахований на студентів, що вивчали історію соціального виховання з відповідними першоджерелами та історію України. Має соціально-педагогічне, історико-педагогічне та культурологічне значення.

Мета – створення словника середньовічної української соціально-виховної термінології із власними визначеннями (у тому числі й альтернативними). Алгоритм роботи з кейсом подано в таблиці 1.

Таблиця 1.

Алгоритм роботи з когнітивним кейсом «Давня соціально-виховна термінологія. Тезаурус навчання і виховання в історико-соціальному вимірі»

№ п\п	Зміст етапу роботи з кейсом	Прогнозований результат етапу роботи з кейсом	Форма подачі результату
1.	Ознайомлення зі змістом кейса	Усвідомлення студентами сутності та змісту прочитаної статті	Виписки: ключові слова, покликання на історичні джерела
2.	Проблематизація кейса: визначення мовної специфіки змісту кейса	Формування у студентів історико-соціального знання про трансформацію фахової термінології	Складання моделі давньої педагогічної термінології з використанням кількох мов – української, російської, польської, англійської
3.	Обговорення змісту та варіантів розв'язання проблеми	Пропоновані студентами моделі словників давньої української педагогічної термінології	Структура та приклади змісту термінів у словнику
4.	Визначення оптимального розв'язання проблеми-ситуації	Обрання оптимального змісту словника давньої української педагогічної термінології	Кросворд «Давня соціально-педагогічна термінологія»
5.	Презентація оптимального розв'язання ситуації	Обрання студентами типу і виду презентації результатів дослідження термінології	Виготовлення пазлів «Соціально-педагогічна термінологія в кирилиці й латиниці»
6.	Рефлексія отриманого результату	Усвідомлення студентами рівня своїх знань із давньої української педагогічної термінології	Дискусія з метою рефлексії результатів когнітивного кейса

Додаткові матеріали для підготовки й реалізації кейса:

1. Текст статті для аналізу середньовічної соціально-педагогічної термінології (ксерокопії). Наприклад, уривок із трактату Григорія Сковороди «О наставникѣ».
2. Картки з таблицею середньовічної термінології – ксерокопії;
3. Чисті (незаповнені) таблиці для внесення соціально-педагогічної термінології латиницею;
4. Зображення середньовічного процесу навчання і виховання (гравюри, малюнки).

Так само, як і у наведеному прикладі, можуть бути розроблені й упроваджені у процес професійної підготовки фахівців соціальної сфери ще кілька кейсів, які ми пропонуємо для реалізації викладачам напряму підготовки 231 «Соціальна робота», наприклад: когнітивний кейс «Мовні запозичення в

соціальному фандрайзингу»; комунікативний кейс «Мова тварин – іноземна?»; комунікативний кейс «Стаття на сайті. Коментуємо?»; комунікативний кейс «Створюю свою мову»; рефлексивний кейс «Інтерпретація виступу сера Кена Робінсона у програмі Ted Talks»; рефлексивний кейс «Зображення іноземця»; рефлексивний кейс «Мова як цінність».

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Охарактеризовано різні аспекти проблеми проектування та впровадження кейс-технологій у процес професійної підготовки фахівців соціальної сфери. З'ясовано історію виникнення кейсів як навчального інструменту, обґрунтовано взаємопов'язаність кейс-стаді з іншими методами навчання та професійної підготовки фахівців. Визначено провідні завдання кейс-методу (мотиваційне, когнітивне, комунікативне, рефлексивне); сформульовано висновок про специфіку характеристик мовного кейса (проблемний характер ситуації, імпліцитність кейс-проблеми, належний обсяг інформації, персоналізація, професійна орієнтованість). Проаналізовано польову структуру кейса (інформаційне, сутнісне та технологічне поле). Окреслено особливості білінгвальних кейсів та кейсів для білінгвального навчання майбутніх соціальних працівників. Подано приклади різних видів кейсів: кейси – епізоди без закінчення, кейси-есе, кейси-хроніки і щоденники, а також специфічні для білінгвального навчання – мотиваційні, когнітивні, комунікативні та рефлексивні кейси. Представлено авторську розробку кейса для білінгвального навчання соціальних працівників та подано пропозиції стосовно впровадження кількох інших кейсів різних видів.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у моніторингу результативності професійної підготовки майбутніх соціальних працівників залежно від застосованих методів навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Осіна Н. А. Методичні рекомендації на тему «Кейс-метод як спосіб формування життєвих компетентностей учнів», Запоріжжя, 2018. URL: <file:///C:/Documents%20and%20Settings/User/.html> (дата звернення: 06.10.2019).
2. Павлик Н.П. Теорія і практика організації неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018.
3. Сурмина Ю.П. (ред.). *Ситуаційний аналіз, или анатомія кейс-метода*. Київ: Центр інновацій і розвитку, 2002.
4. Ситняківська, С.М. Технологія організації білінгвального навчання фахівців соціальної сфери фаховим дисциплінам у вищому навчальному закладі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 2016. Випуск № 1 (83). С. 135 – 143.
5. Ситняківська, С.М. Деякі аспекти впровадження активних методів білінгвального навчання при підготовці магістрів із соціальної педагогіки. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького*. Серія: Педагогічні та психологічні науки. 2013. № 1(66). С. 257–268.
6. Fischman, J.A. *Bilingual education. An international sociological perspective*. Rowley, MA: Newbury House, 1976.
7. Mackey, W.F. A description of bilingualism. *Reading in the sociology of language*. Den Haag: Mouton, 1977.
8. Kachniewska M. *Case study*, 2019. URL: <https://www.kachniewska.net/dla-studentow/case-study/> (дата звернення: 10.09.2019).

9. Лобода С. М., Денисенко С. М., Використання інформаційно-комунікаційних інтерактивних технологій у професійній підготовці фахівців видавництва і поліграфії. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. №6(62). С. 58–69.
10. Сейко Н. А. Давня українська педагогічна термінологія: аналіз текстів українського Середньовіччя. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія Педагогічні науки*. 2018. 4(95). С. 188–194.

REREFENCES

1. Osina N.A. (2018) *Metodychni rekomendatsii na temu «Keis-metod yak sposib formuvannia zhyttievyykh kompetentnosti uchniv»*, Zaporizhzhia. URL: <file:///C:/Documents%20and%20Settings/User/.html> (data zvernennia: 06.10.2019).
2. Pavlyk N.P. (2018) *Teoriia i praktyka orhanizatsii neformalnoi osvity maibutnikh sotsialnykh pedahohiv*. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka,.
3. Surmyna Yu.P. (2002) (red.). *Sytuatsyonnyi analiz, ili anatomyia keis-metoda*. Kyev: Tsentr ynnovatsyi y razvytyia.
4. Sytniakivska, S.M. (2016). *Texnologiya organizaciyi bilingvalnogo navchannya faxivciv socialnoyi sfery faxovym dyscyplinam u vyshhomu navchalnomu zakladi*. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka – Journal of the Ivan Franko Zhytomyr State University*. Zhytomyr, issue 1 (83), 135 – 143.
5. Sytniakivska, S.M. (2013) *Deiaki aspekty vprovadzhennia aktyvnykh metodiv bilinhvalnogo navchannia pry pidhotovtsi mahistriv iz sotsialnoi pedahohiky*. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy imeni B. Khmelnytskoho – Collection of Scientific Works of the Bohdan Khmelnytsky National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*. Serii: Pedahohichni ta psykholohichni nauky, issue 1(66), 257–268.
6. Fischman, J.A. (1976) *Bilingual educaton. An international sociogical perspective*. Rowley, MA: Newbury House.
7. Mackey, W.F. (1977) *A description of bilingualism. Reading in the sociology of language*. Den Haag: Mouton.
8. Kachniewska M. Case study, 2019. URL: <https://www.kachniewska.net/dla-studentow/case-study/> (data zvernennia: 10.09.2019).
9. Loboda S.M., (2017) Denysenko S.M., *Vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh interaktyvnykh tekhnolohii u profesiinii pidhotovtsi fakhivtsiv vydavnytstva i polihrafii*. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia – Information technologies and teaching aids*, issue №6 (62), 58–69.
10. Seiko N.A., (2018) *Davnia ukrainska pedahohichna terminolohiia: analiz tekstiv ukrainskoho Serednovichchia*. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka – Journal of the Ivan Franko Zhytomyr State University*, issue 4(95), 188–194.